УДК 330.341:631.2:35

РЕТРОСПЕКТИВИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ БУДІВНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ажаман І.А., к.е.н.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

У статті представлені результати ретроспективного аналізу напрямків та підходів до регулювання розвитку промислового і цивільного будівництва в аграрному секторі України за період 1917 – 1991 рр.

In the article the presented results retrospective analysis of directions and approaches are adjusting of development of industrial and civil building in the agrarian sector of Ukraine in the period of 1917 – 1991.

Постановка проблеми. Необхідність регулювання будівництва в сільському господарстві обумовлюється економічною значущістю даної сфери для господарського комплексу країни та вагомістю забезпечення продовольчої безпеки населення, що викликає посилення уваги до оновлення, реконструкції існуючих та будівництва нових промислових та цивільних об'єктів у відповідності з сучасними санітарно-гігієнічними, економічними, ергономічними, екологічними та іншими умовами. Такий підхід сприятиме зростанню економічної ефективності взаємопов'язаних галузей, залученню населення країни, сільського зокрема, до високопродуктивної праці, створенню безпечних та зручних умов для їх участі у виробничо-господарському процесі та відпочинку; вкладенню інвестицій в реалізацію проектів, які мають загальносуспільне значення протягом довгострокового терміну, а також зведенню споруд інфраструктури (дорожнього сполучення, електромереж, водопостачання, газопроводів) та інше. Все це пояснює необхідність втручання державних та місцевих органів і економіко-правового регулювання відносин, що виникають в процесі будівництва об'єктів в сільському господарстві.

Регулювання розвитку будівництва в аграрному секторі економіки України характеризується історичним аспектом, дослідження якого дозволить визначити тенденції та передумови, які вплинули на формування сучасного його стану та перейняти найбільш перспективні вже апробовані підходи будівельного господарювання для практичного втілення в ринковому сьогоденні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення науково-економічної літератури щодо питання регулювання будівництва в сільському господарстві України в період до 1991 року – тобто незалежності країни – показало, що дане питання розглянуто недостатньо. Так, загальні аспекти державного регулювання економіки, зокрема галузі сільського господарства представлені в роботах Дідівської Л. І., Могильного О. М., Чистова С. М., Левандівського О. Т. та інших [1-4]. У своїх роботах Калетнік Г.М., розглядаючи питання державного регулювання основних сфер господарської діяльності звернув увагу на регулювання таких галузей як сільське господарство та капітальне будівництво – визначив суб'єкти регулювання, цілі, функції тощо. Проте автором нерозглянута історична складова та особливості регулювання будівництва в аграрній сфері [5]. Асаул А. Н. розглядає теоретичні та прикладні аспекти питання регулювання державного будівельного замовлення [6].

Постановка завдання. Узагальнюючи проведений аналіз відмітимо, що в науковій літературі не приділено достатньо уваги питанню економіко-правового регулювання будівництва в аграрному секторі економіки України в період з 1917 до 1991 року, що було підґрунтям (основою) становлення та розвитку сільського господарства, сприяло освоєнню нових технологій з виробництва, зберігання та переробки продукції. Тому метою досліджень є визначення правових аспектів розвитку аграрної галузі, зокрема рослинництва та тваринництва, а також виявлення особливостей та напрямків регулювання створення та покращення умов праці і відпочинку, соціально-побутових умов для працівників сільської місцевості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для виявлення загальних тенденцій та особливостей розвитку промислового та цивільного будівництва в сільському господарстві країни нами був проведений ретроспективний аналіз законодавчо-нормативних актів, починаючи з 1917 року. В результаті таких досліджень весь період розвитку агробудівництва розділений на два підперіоди – перший – це період розвитку будівництва в сільському господарстві за часів становлення та існування Радянського Союзу і Української РСР (1917 – 1991 рр.), як його невід'ємної частини; та період за часів існування України, як вільної держави (1991 р. – до сьогодення). Дослідженню першого періоду приділена увага в даній статті.

В першому періоді (1917-1991 рр.) розвиток будівництва в сільському господарстві умовно розділено на 3 напрямки: розвиток промислового будівництва – будівель виробничого, допоміжного та обслуговуючого характеру; розвиток житлового і культурно-побутового будівництва на селі; будівництво інженерно-технічних споруд та розвиток дорожнього господарства в сільській місцевості.

Однією з перших установ, що займалася регулюванням питань використання сільськогосподарських будівель (сільськогосподарських та жилих будівель) був Земельний комітет. Йому, відповідно до Положення «Про земельні комітети та про урегулювання ними сільськогосподарських відносин» (прийнятий 4 грудня 1917 року), були надані права з ведення та розпорядження спорудами. В документі зазначалося, що такі Земельні комітети повинні були приймати заходи з доцільного використання вилученого з власного використання майна, вирішувати спори щодо нього (стаття 22), здійснювати вилучення в приватних осіб та облік споруд тощо (стаття 23) [7].

До першого напрямку – тобто до актів, що регламентують будівництво виробничих будівель на селі та споруд допоміжного та обслуговуючого характеру, відноситься Декрет від 15 лютого 1918 року «Про націоналізацію найбільших зерносховищ», виданий Радою народних комісарів РСФСР. Документ регламентував використання зерносховищ, починаючи від тих, що відносились до Державного банку і до таких, що знаходилися у власності приватних та суспільних установ і приватних осіб. Даний Декрет оголошував націоналізацію зерносховищ.

Регулювання будівництва в сільському господарстві як окремої галузі, що має свої особливості та характерні риси розпочато в 1918 році, коли був прийнятий Декрет про Комітет державних споруд Вищої ради народного гос-

подарства (9 травня 1918 року). Даний комітет мав за мету об'єднання всієї будівельної діяльності держави та розробку планів ведення держбудівництва. Для виконання такої мети в Головне управління державних споруд були переведені наступні підрозділи, які займалися питанням будівництва на селі – Відділ сільського будівництва (з комісаріату землеробства) і будівельні частини холодильного та підвідділу зерносховищ (з комісаріату продовольства). Були створені та увійшли в склад головного управління такі підрозділи:

- по спорудженню водного господарства (в його функції входило вирішення питань будівництва меліоративних та інших споруд);
- по спорудженню доріг (в тому числі і в сільській місцевості);
- по спорудженню елеваторів, зерносховищ, холодильників (так званих допоміжних споруд з транспорту (стаття 6));
- міського та сільського будівництва.

На розвиток сільськогосподарського будівництва також було направлене прийняте в 1919 році Положення «Про соціалістичний землеустрій та про заходи переходу до соціалістичного землеробства». В даному документі йшлося про створення радянських господарств, до складу яких входили підрозділи з сільськогосподарськими виробничими будівлями, спорудами з обробки сільськогосподарської продукції (млини, сироварні, маслобійні та інше), спеціалізовані споруди галузей тваринництва (ферми, заводи), а також будівлі з розвинутим техніко-промисловим призначенням (відносили, наприклад, ремонтні майстерні сільськогосподарських машин), інші будівлі та споруди. Такі радянські господарства повинні були використовувати будівлі та розбудовувати їх з метою розвитку агровиробництва та забезпечення продовольчою продукцією всю країну. Також в документі приділена увага другому напрямку – культурно-побутовому будівництву – де йшлося про необхідність розвитку громадського будівництва в сільській місцевості – спорудження шкіл, бібліотек, музеїв та інших споруд культурно-просвітницького характеру. Увага приділялась і розвитку інфраструктури села, зокрема спорудженню доріг (третій напрямок) [8]. Для такого розвитку виділялись позички – кошти як в грошовому виді, так і натуральному.

Для проведення агрономічних та ветеринарних заходів в 1923 році уїздним земельним відділам було доручено організацію агрономічних ділянок, що були базою для впровадження заходів з розвитку сільського господарства; ветеринарних ділянок – баз для боротьби з епізоотичними проявами хвороб, здійснення ветеринарного нагляду, ветеринарно-просвітянської та ветеринарно-учбової діяльності; прокатних та зерноочищувальних споруд та інших допоміжних споруд [9].

На розвиток агровиробництва, в тому числі сільськогосподарського будівництва, була направлена Постанова «Про забезпечення сільських місцевостей ветеринарною і агрономічною допомогою і про поліпшення матеріально-побутового положення дільничного ветеринарного і агрономічного персоналу» від 14 квітня 1927 року. В ній зазначалась необхідність заходів з розробки основ нормування будівництва та обладнання ветеринарно-лікувальних та агрономічних пунктів, їх забезпечення та фінансування. Також визначалися заходи з створення соціально-культурних умов для праці та відпочинку кваліфікованих

спеціалістів – ветеринарів та агрономів – їм надавалося житло, обладнане інженерно-технічними комунікаціями, транспортні засоби, одяг тощо [10].

На початку 60-х років XX століття з метою розвитку будівництва в сільському господарстві були визначені основні підходи до фінансування проектно-пошукових робіт, пов'язаних з будівництвом колгоспних та міжколгоспних електростанцій, електромереж, меліоративних систем та інших споруд, а також робіт з складання проектів та схем планування та забудови сільських населених пунктів. Визначено, що фінансування проектно-пошукових робіт в сільськогосподарському будівництві здійснюється за власні кошти колгоспів та за рахунок кредитних коштів, які надавалися Держбанком СРСР та з залученням державних коштів або за державні кошти [11].

З метою раціональної забудови сільської місцевості були розроблені правила здійснення такої діяльності. Для затвердження їх, Радою Міністрів Української РСР була прийнята Постанова «Про затвердження Правил забудови сільських населених пунктів Української РСР», яка втратила чинність в зв'язку з прийняттям Земельного кодексу Української РСР [12].

Розвиток окремих галузей сільського господарства, зокрема тваринництва та птахівництва, розглядався через збільшення масштабів виробництва, а саме – будівництво великих виробничих комплексів, що працювали за умов промислової інтеграції з використанням досягнень науково-технічного прогресу. Для стимулювання створення таких комплексів були прийняті Постанова «Про розвиток виробництва продуктів тваринництва на промисловій основі» (1971 р.), та Постанова «Про заходи збільшення виробництва яєць і м'яса птиці на промисловій основі» (1971 р.).

У документах зазначалося, що спеціалізація та концентрація у галузі тваринництва та птахівництва шляхом створення крупних тваринницьких комплексів дозволить збільшити обсяги виробництва продукції за умов зменшення її трудомісткості та собівартості та підвищить ефективність галузі в цілому. Стверджувалося, що рівень розвитку галузей машинобудування, сільськогосподарського будівництва, мікробіологічної та комбікормової промисловості дозволяє будувати крупні тваринницькі комплекси, де створюватимуться умови для виробництва продуктів тваринництва з пришвидшенням технологічного прогресу в агровиробництві.

Для цього було прийнято рішення про організацію та будівництво на період з 1971 по 1975 рр. за типовими проектами при дотриманні принципу раціонального розміщення поблизу міст в радгоспах СРСР 1170 комплексів з відгодівлі великої рогатої худоби, свиней, вирощуванню птиці та інших. Причому, на будівництво 1 комплексу відводилося не більше 3 років. Таке будівництво планувалося проводити за участю міжколгоспних будівельних організацій та державних підрядних будівельних організацій. Частину комплексів передбачалося оснащати автоматизованими системами планування, обліку та управління. Комплекси включали не тільки виробничі будівлі, а й будівлі допоміжного та обслуговуючого характеру, інженерно-технічні споруди та споруди дорожньо-транспортного призначення. На відкормочних (наприклад, де поголів'я свиней перевищувало 108 тис) комплексах передбачалося також будівництво кормозаводів.

Стратегічний розвиток сільськогосподарського будівництва забезпечувався введеною в дію в 1971 році Постановою «Про покращення проектування та будівництва сільськогосподарських об'єктів і укріплення виробничої бази сільських будівельних організацій». В цьому документі на Міністерство сільського господарства СРСР покладалась відповідальність щодо проведення єдиної технічної політики в галузі проектування сільськогосподарських виробничих об'єктів. Таке будівництво здійснювалося за кошти державного бюджету. Використовувалися для цього типові проекти, які враховували вітчизняний та зарубіжний досвід проектування та будівництва сільськогосподарських споруд та будівель, вимоги стандартів як в галузі сільського господарства, так і будівництва [13].

Інший напрямок розвитку будівництва на селі був направлений на створення житлових та культурно-побутових умов для сільських мешканців на рівні міст. Для цього було прийнято ряд законодавчо-нормативних актів, в яких визначалася пріоритетність будівництва об'єктів культурного – клуби, бібліотеки, кінотеатри; побутового – пральні, магазини, торгові центри; спортивного – стадіони, оздоровчого та іншого характеру. Так, на створення соціальних умов на селі була направлена Постанова «Про заходи з покращення організації житлово-комунального господарства та благоустрою в сільській місцевості», прийнята в 1964 році. В ній йшлося про встановлення контролю за державним житловим і комунальним будівництвом в сільській місцевості, благоустроєм сільських територій, будівництвом сільських, міжсільських, міжрайонних автомобільних доріг [14].

Відповідно до постанови, одним з першочергових завдань розвитку сільського будівництва було перетворення сільських населених пунктів в облаштовані селища, в яких задовольнятимуться всі культурно-побутові потреби сільських мешканців, та зведення сільськогосподарських виробничих споруд, де технологічні процеси здійснюватимуться за умов високої продуктивності праці, механізації, автоматизації та економічності. Будівництво таких виробничо-побутових центрів на селі повинно було здійснюватися у відповідності з проектами районного планування та забудови цих населених пунктів з врахуванням планів розвитку, спеціалізації колгоспів та радгоспів, розміщення галузей народного господарства тощо. Особливістю цього документу було те, що він передбачав врахування умов агровиробництва, національних особливостей населення, умов оточуючого середовища, ландшафту та естетичної привабливості архітектурних рішень споруд [15].

Розвитку сільського будівництва, направленого на задоволення соціально-культурних потреб населення, присвячена Постанова ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР «Про заходи подальшого покращення культурного обслуговування сільського населення», прийнята в 1977 році. В ній йшлося про виділення капітальних вкладень (з державного бюджету та за кошти колгоспів, міжколгоспних та міжгосподарських об'єднань) на будівництво закладів культури на селі, створення культурних комплексів. Також увага приділялась розвитку телекомунікаційних технологій на селі – планувалося будівництво та встановлення на селі приймальних телевізійних пристроїв системи космічного зв'язку, ретрансляторів малої потужності.

В цивільному (житловому) будівництві відмічалися тенденції до використання екологічно чистих та місцевих матеріалів в будівництві, та технологій швидкого будівництва – з використанням каркасних конструкцій. Так, в 1979 році була прийнята Постанова ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР «Про подальший розвиток заводського виробництва дерев'яних панельних домів і комплектів дерев'яних деталей для будинків з стінами з місцевих матеріалів для сільського житлового будівництва», в якій визначалась актуальність розвитку виробничої бази індустріального житлового будівництва в сільській місцевості шляхом підтримки підприємств з будівництва сучасних панельних дерев'яних домів та деталей. Для цього, на Державний комітет з цивільного будівництва та архітектури покладалося, серед іншого: розробка проектів дерев'яних домів заводського виробництва з використанням ефективних теплозберігаючих конструкцій та місцевих матеріалів, які б в найбільшій мірі задовольняли потреби сільських мешканців; організацію та проведення науково-дослідних та конструкторських робіт в галузі типового проектування дерев'яних будинків заводського будівництва; контроль за дотриманням стандартів та правил будівництва будівель такого типу.

На початку 90-х років для вирішення проблеми недостатнього забезпечення культурними, побутовими, медичними, торговими будівлями та спорудами обслуговуючого характеру сільського населення була прийнята Постанова «Про заходи до подальшого покращення житлових, комунально-побутових, соціально-культурних умов життя сільського населення» (1982 р.), в якій визначалися заходи з комплексного розвитку села на період 1982-1990 рр. В цій Постанові йшлося про збільшення обсягів житлового, комунального та культурно-побутового будівництва, розвиток кооперативного та індивідуального житлового будівництва на селі. Приділялась увага прискоренню будівництва доріг в сільських господарствах, об'єктів сільськогосподарського водопостачання та технічного обслуговування та об'єктів теле- і радіозв'язку. На період до 1990 р., з метою покращення побутового обслуговування сільського населення, планувалося збільшення обсягів будівництва в районних центрах фабрик з прання білизни та хімічної чистки одягу, об'єктів по ремонту техніки тощо. Для розвитку роздрібного товарообігу на селі планувалося будівництво магазинів, торгових центрів, підприємств суспільного харчування, пекарень. Для культурного обслуговування на селі передбачалося будівництво клубів, бібліотек, спортивних будівель та споруд тощо. Протягом 1982-1985 років передбачалася розробка та коректування проектів планування адміністративних районів, поселень колгоспів та радгоспів на засадах раціонального і економічного створення умов праці та відпочинку сільського населення. Для цього зазначалась необхідність коректування будівельних норм і наявних типових проектів суспільних, житлових будівель та інших споруд на селі з використанням заводських та дерев'яних конструкцій, місцевих будівельних матеріалів, індустріальних методів будівництва [16].

На розвиток будівництва на селі об'єктів культурно-побутового призначення також була направлена Постанова ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР 1986 року «Про заходи з розширення та укріплення матеріально-технічної бази районних домів культури і клубів в сільській місцевості». Для стимулюван-

ня культурно-побутового будівництва на селі використовувалися і економічні важелі. Так Розпорядженням Ради Міністрів Української РСР від 7 лютого 1991 р. «Про списання заборгованості по позичках банку, одержаних на будівництво об'єктів соціальної сфери в сільській місцевості» визначалися умови такого списання, а саме, суми в розрізі областей – всього 714,3 млн. крб.

Ще одним напрямком сільськогосподарського будівництва було зведення інженерно-технічних споруд та розвиток дорожнього господарства на селі. Така робота була направлена на будівництво об'єктів меліорації, спорудження систем та мереж електро-, газо- та водопостачання, будівництво та удосконалення доріг в господарствах, а також міжгосподарських та міжрайонних доріг. В галузі сільськогосподарського будівництва передбачалося також зведення телевізійних, радіо- та комунікаційних споруд та систем для задоволення як виробничих потреб у зв'язку, так і культурно-побутових потреб сільського населення.

Меліоративне будівництво було визнано одним з першочергових завдань ще в 1921 році. Так, Постановою «Про меліоративні товариства» регламентувався порядок їх створення з метою проведення комплексу робіт з зрошення, осушення, в тому числі з підтримки споруд для водозабезпечення. Подальшому розвитку меліорації сприяла Постанова Ради Міністрів СРСР «Про широкий розвиток меліорації земель…». В ній, серед інших, визначалися заходи з покращення проектування водогосподарських систем та споруд на основі використання останніх досягнень науки і техніки. Дане питання розглядалося і в Постанові «Про заходи з подальшого розвитку меліорації земель і їх сільськогосподарському освоєнню в 1971-1975 роках».

Для забезпечення водопостачання сільського господарства в 1969 році було прийняте Положення «Про покращення проектування, будівництва і експлуатації об'єктів сільськогосподарського водозабезпечення». Для цього міністерствам республік та сільського господарства доручалося розроблення річних та перспективних планів будівництва об'єктів сільськогосподарського водопостачання та впровадження заходів з їх реалізації.

Зведення інженерно-технічних споруд з газифікації в сільській місцевості є одним з проблемних напрямків розвитку сільськогосподарського будівництва. Для вирішення цього питання Радою Міністрів УРСР в 1983 році була прийнята Постанова «Про заходи по прискоренню газифікації сільської місцевості», де йшлося про необхідність розробки та реалізації заходів з газифікації виробничих і житлово-цивільних об'єктів у сільській місцевості. Для цього передбачалася розробка проектів: річних і перспективних планів газифікації виробничих та житлово-цивільних об'єктів, розташованих у сільській місцевості, схем районного газопостачання зрідженим газом сільських населених пунктів; комплектацію газовим обладнанням, контрольно-вимірювальними приладами й автоматикою, кабельною продукцією, трубопровідною арматурою та іншими матеріалами і виробами об'єктів по газифікації у сільській місцевості тощо. На подальшу газифікацію сільськогосподарських підприємств та задоволення потреб у газі мешканців села була направлена Постанова Кабінету Міністрів Української РСР 1991р. «Про газифікацію сільських населених пунктів та збільшення використання електричної енергії на побутові потреби села».

На удосконалення електрифікації сільської місцевості шляхом будівниц-

тва споруд та ліній з електрифікації направлена Постанова ЦК КПРС Ради Міністрів СРСР «Про заходи до подальшого розвитку електрифікації сільського господарства» (1979 рік). Даним положенням були визначені напрямки удосконалення електрифікації сільського господарства, що дозволить підвищити в подальшому рівень механізації та автоматизації виробничих процесів та об'єктів житлового та культурно-побутового призначення.

Питання будівництва нових та удосконалення існуючих систем та мереж електропостачання регламентувала Постанова «Про заходи подальшого розвитку електрифікації сільського господарства в 1986-1990 роках». В ній затверджувався план робіт до вирішення проблеми не газифікованих сільських поселень.

Невирішеною задачею сільського будівництва ще за часів Радянського Союзу і до сьогодення залишається будівництво доріг. На сприяння розв'язання цієї задачі була направлена Постанова Ради Міністрів Української РСР 1990 року «Про заходи щодо завершення будівництва під'їздів з твердим покриттям до сільських населених пунктів республіки», де визначався перелік населених пунктів з відсутніми під'їздами з твердим покриттям, що заважає розвитку агровиробництва та задоволенню соціальних потреб населення, строки завершення будівництва шляхів – роботи з зведення повинні були завершитися до 1995 року.

Одним з останніх документів, що направлений на розвиток будівництва на селі є Указ президента СРСР «Про невідкладні заходи в сільському господарстві», прийнятому в квітні 1991р. В ньому зазначається про необхідність виконання будівельними підприємствами договорів з організаціями агропромислового комплексу з будівництва виробничих споруд, а також забезпечення поставок будівельних матеріалів на будівництво об'єктів соціальної сфери села. Особливістю цього документу є використання економічних важелів стимулювання агробудівництва – рекомендувалося звільнити будівельні та монтажні організації, підприємства будівельної індустрії від сплати податку на прибуток, отриманого при будівництві житла, внутрішньогосподарських доріг, об'єктів газифікації у сільській місцевості [17].

Висновки. Узагальнюючи дослідження економіко-правового регулювання розвитку сільськогосподарського будівництва в Україні за період з 1917 до 1991 року відмітимо наступне:

- регулювання мало системний характер, що проявляється в періодичності прийняття рішень з удосконалення будівництва в сільському господарстві та його різносторонньому направленні на вирішення питань промислового, цивільного будівництва та зведення споруд інженерно-технічного спрямування;

- будівництво здійснювалося на принципах економічності архітектурно-технічних рішень, раціонального розміщення виробництва, індустріалізації, розвитку крупномасштабного виробництва, а отже направленості на будівництво крупних сільськогосподарських комплексів, на яких використовувалися останні досягнення науково-технічного прогресу в галузях сільського господарства та будівництва;

- велика увага в розвитку будівництва на селі приділялася екологічності, зокрема зведенню дерев'яних будівель та споруд та використанню місцевих будівельних матеріалів;

- сільськогосподарське будівництво було направлене як на сприяння розвитку агропровиробництва, так і на задоволення житлових, соціальних та культурно-побутових потреб сільських мешканців;

- фінансування будівництва в сільському господарстві проходило за рахунок державних коштів, коштів міжколгоспних і міжгосподарських об'єднань.

Проте, після розпаду Радянського Союзу багато проблем щодо сільськогосподарського будівництва залишилися невирішеними. Існуючі виробничі комплекси та інші споруди і будівлі виробничого характеру з точки зору технічних рішень та технологій на сучасному етапі розвитку галузей сільського господарства та будівництва є неконкурентоспроможними (зокрема до показників енергомісткості, тепломісткості, споживання водних ресурсів тощо), що і стало однією з причин відмови від їх використання. Житлове будівництво здійснюється переважно за рахунок власників таких будівель, що впливає як на загальні обсяги його зведення, так і на можливості впровадження сучасних енергозберігаючих технологій. Значна частина сільських поселень залишається не газифікованою, наявні проблеми з водопостачанням та відведенням каналізаційних вод, дорожнім господарством. Саме на сприяння вирішенню таких проблем будуть направлені подальші дослідження у даному напрямку.

Список використаних джерел:

1. Дідівська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л. І. Дідівська, Л. С. Головко. - 5-те вид. - К.: Знання, 2006. - 213 с.
2. Могильний О. М. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки / О. М. Могильний. - К.: ІАЕ УААН, 2002. - 430 с.
3. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко. - К.: КНЕУ, 2000. - 316 с.
4. Левандівський О. Т. Особливості державного регулювання АПК / О. Т. Левандівський // Економіка та управління АПК. Збірник наукових праць Білоцерківського національного аграрного університету. Випуск 5 (85), 2011. – С. 16-19.
5. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки [Текст]: навч. посіб. / Г. М. Калетнік. – К.: Хай-Тек Прес, 2011. – 428 с.
6. Асаул А. Н. Государственное предпринимательство в строительстве (государственный строительный заказ) / А. Н. Асаул., В. А. Кощеев – СПб.: АНО ИПЭВ, 2009. – 300 с.
7. «Положеніе о земельныхъ комитетахъ и объ урегулированіи ими сельскохозяйственныхъ отношеній. Отъ коллегіи по земледелію» от 4 декабря 1917 года // http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_63.htm.
8. Положение «О социалистическом землеустройстве и о мерах перехода к социалистическому земледелию» от 14 февраля 1919 года // http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_442.htm.
9. Положение Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета «Об уездных земельных отделах (управлениях)» от 26 ноября 1923 года // http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_1876.htm.
10. Постановление «Об обеспечении сельских местностей ветеринарной и агрономической помощью и об улучшении материально-бытового положения участкового ветеринарного и агрономического персонала» от 14 апреля 1927 года [http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_3260.htm.
11. Постановление Совета Министров СССР « О порядке финансирования проектно-изыскательских работ, связанных со строительством колхозных и межколхозных электростанций, электросетей, мелиоративных систем и других сооружений, и работ по составлению проектов и схем планировки и застройки сельских населенных мест» от 20 января 1960 г. N 72 // http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_5493.htm.
12. Постанова Ради Міністрів Української РСР від 16 квітня 1970р. №212 «Про затвердження Правил забудови сільських населених пунктів Української РСР» // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/212-70-п.

13. Постановление Совета Министров СССР от 26 августа 1971 г. №616 «Об улучшении проектирования и строительства сельскохозяйственных объектов и укреплении производственной базы сельских строительных организаций» // http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_7670.htm.

14. Постановление Совета Министров РСФСР от 27 июля 1964г. «О мерах по улучшению организации жилищно – коммунального хозяйства и благоустройства в сельской местности» // http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_6116.htm.

15. Постановление ЦК КПСС, Совета Министров СССР от 12 сентября 1968 г. N 728 «Об упорядочении строительства на селе» // http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data03/ tex15263.htm.

16. Постановление ЦККП Украины от 19 октября 1982 г. N 501 «О мерах по дальнейшему улучшению жилищных, коммунально - бытовых и социально – культурных условий жизни сельского населения» // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/501-82-%D0%BF.

17. Указ Президента СССР от 8 апреля 1991 года № УП-1775 «О неотложных мерах в сельском хозяйстве» // http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_18553.htm.

Рецензент: д.е.н., професор Сахацький М.П.

УДК 368.2.022.59

ФІНАНСОВА МОДЕЛЬ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ ЗА ПРОГРАМОЮ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ

Алескерова Ю.В., к.е.н., с.н.с., докторант
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Розглянуто державну політику в аграрній сфері. Запропоновано оптимальну модель трансформації економічних відносин суб'єктів господарювання. Обґрунтовано потребу у змінах в інфраструктурі сільського господарства. Удосконалено модель страхування сільськогосподарських ризиків за програмою державної підтримки.

A public policy is considered in an agrarian sphere. It is offered optimal model of transformation of economic relations of subjects of menage. A requirement is reasonable in changes in the infrastructure of agriculture. The model of insurance of agricultural risks is improved on the program of state support.

Постановка проблеми. Головною метою економіки АПК є формування конкурентоспроможного аграрно-промислового виробництва, спрямованого на вирішення політичних, соціальних, економічних завдань та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Державна політика в аграрній сфері повинна йти у напрямку пошуку оптимальної моделі трансформації економічних відносин суб'єктів господарювання. Потребує змін також вся інфраструктура сільського господарства, а особливо модель страхування сільськогосподарських ризиків за програмою державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми страхування аграрних ризиків займається велика кількість зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Александрова М. М. [2], Балабанов І.Т., Безугла В. О. [3], Воблий К. Г., Гайдук В. С., Гінзбург А. І., Гудзь О. Є. [4], Єрмошенко А. М. [5], Матвієнко Г. А., Минкіна Г. О., Осадець С. С., Ротова Т. А., Свістунов О. С., Райхер В. К., Руденко Л. С., Якубович В. А. та інші.

За своєю сутністю ризик є подією з негативними, особливо невигідними економічними наслідками, які, можливо, настануть у майбутньому в розмірах, що невідомі.